

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ ОБЛІКУ
ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПРАВА ТА
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
наукowo-педагогічної роботи
Л.Є. Момотюк
«01» вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 3. Історія державності та культури України

Ступінь вищої освіти **Бакалавр**

Галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Спеціальність **051 «Економіка»**

Освітня програма **«Прикладна статистика та бізнес-аналітика»**

Київ
2022 рік

Робоча програма «Історія державності та культури» для студентів спеціальності 051 «Економіка», «31» серпня 2022 року – 28 с.

Розробник: **Гуменний Сергій Любомирович**, доцент кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол від «30» серпня 2022 року № 1.

Схвалено Вченою радою обліково-статистичного факультету НАСООА
Протокол від «31» серпня 2022 року № 1.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 051 «Економіка»	Обов'язкова
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: «Прикладна статистика та бізнес-аналітика»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр
Загальна кількість годин – 150		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 7	Рівень освіти: перший (бакалаврський)	Лекції
		30 год.
		Практичні, семінарські
		26 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
94 год.		
Індивідуальні завдання		
-		
Вид контролю: іспит		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою курсу «Історія державності та культури України» є формування системи знань про сутність Української державності та культури як специфічного та унікального феномену, роль у формуванні особистості та розвитку українського суспільства, закономірності національного культурного процесу, конкретизація гуманітарного знання щодо української національної культури.

Предмет: історичний розвиток української державності та культури.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання дисципліни: ознайомити студентів з основами сучасних підходів до історії національної культури, особливостями історичного розвитку української культури, виявити її зв'язок з соціальними, політичними, цивілізаційними, побутовими, мистецькими явищами і процесами, навчити студентів вільно оперувати сучасними концептами історичної культурології та широким фактологічним матеріалом.

Видання курсу має на меті допомогти студентам в опануванні навчального матеріалу; ідентифікувати засвоєння знань. Випуск даного курсу є кроком у напрямі переходу сучасних методик викладання, коли студенти, попереднього обізнані з тематикою і змістом занять, літературою з даного предмету, можуть брати участь в обговоренні кожної теми.

Актуальність вивчення дисципліни «Історія української культури» в Україні ґрунтується на необхідності формування національної моделі стратегічного розвитку науки і освіти в умовах концепції сталого розвитку. Дисципліна «історія української культури» є нормативно-навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» всіх спеціальностей та всіх форм навчання.

2.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- цивілізаційні витоки і детермінанти української культури; історичні типи світогляду;
- сутність українських національних культурних проєктів;
- світоглядні особливості української культури та їх зв'язок з національним характером;
- основні етапи формування художніх стилів в українській культурі

вміти:

- ідентифікувати явища культури за їх історичною значущістю;
- ідентифікувати явища культури за їх національною приналежністю;
- ідентифікувати явища культури за їхніми складовими особливостями та художньою вартістю;

- аналізувати основні тенденції розвитку культури в їх історичній ретроспективі в перспективі.

2.4. Найменування компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

ЗК05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК14. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство там у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

2.5. Передумови для вивчення дисципліни – наявність системних та ґрунтовних знань шкільної підготовки курсу «Історія України».

2.6. Результати навчання:

ПРН 17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПРН 22 .Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

ПРН23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності у суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1: Витоки української державності

Тема 1. Історія державності та культури України: предмет, об'єкт

Початки державності на українських землях. Сутність української культури в контексті основних культурологічних та історичних парадигм. Аналіз предмету, завдання і концепції курсу. Типологія української культури. Становлення української державності. Складові української культури. Характеристика основних джерел, з історії та культури держави і методи роботи над ними під час вивчення курсу.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

Тема 2. Перші люди на території України. Стародавня історія українських земель.

Періодизація давньої історії України. Стоянки первісних людей. Антропогенез. Форми соціальної організації. Розвиток матеріальної та духовної культури в кам'яну добу. Релігійні уявлення первісних людей. Місце скотарських та осілих племен у формуванні матеріальної і духовної культури на українських землях. Розселення стародавніх східних слов'ян. Розвиток землеробства, скотарства, ремесла, торгівлі, розпад первіснообщинного ладу у слов'ян.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 3. Князівська доба в історії України. Київська Русь, Галицько-Волинська держава

Сучасні теорії формування України-Русі (Давньоруська держава, Київська Русь). Соціально-економічний і політичний лад. Історичне значення прийняття християнства. Зовнішня політика Київської Русі. Надбання духовної культури. Мова. Освіта і писемність. Література, літописання. Зодчество. Фрески і мозаїка. Художні ремесла. Музика. Походження національної символіки. Причини роздробленості Русі. Феодальні усобиці. Князівства Середнього Подніпров'я: Київське, Чернігово-Сіверське і Переяславське. Економічне і політичне зміцнення Галицького, Волинського князівств. Утворення Галицько-Волинської держави. Внутрішня і зовнішня політика Романа Мстиславовича і Данила Романовича (Галицького). Мистецтво.

Літописання. Історичне значення середньовічних українських державних утворень.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 4, 5]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 4. Литовсько-польський період історії України. Запорізька Січ та козацька державність.

Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Королівства Польського. Кревська, Люблінська та Берестейська унії. Причини виникнення козацтва. Виникнення Запорозької Січі, її адміністративно-територіальний устрій, господарство, традиції. Військове мистецтво. Реєстрові та нереєстрові козаки. Зростання чисельності та авторитету козацтва і перетворення його у провідну верству українського населення. Запорозька Січ – демократична республіка. Боротьба проти турків і татар. Козацько-селянські повстання в Україні. Національно-визвольна війна Богдана Хмельницького. Руїна.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 4, 5]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 5. Українські землі у складі Речі Посполитої, Російської імперії та монархії Габсбургів.

Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. Українська культура в другій половині XIV – першій половині XVII ст. Політичне становище Правобережної України та західноукраїнських земель у II пол. XVII-XVIII ст. Гайдамацький рух, Коліївщина 1768 р. Опришки. Формування української національної культури. Козацька демократія і право. Розвиток освіти і науки. Становлення вищої школи в Україні, Києво-Могилянська академія. Книгодрукування і книгорозповсюдження. Стиль бароко в архітектурі та малярстві. Українська гравюра XVII-XVIII ст. Література. Музика. Театр. Традиційно-побутова культура.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 4, 5]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 6. Українські землі в XIX – поч. XX століття.

Особливості соціально-політичного становища українських земель в XIX – на початку XX ст. «Весна народів» в історії України. Перша революція в

Російській імперії. Українське питання напередодні Першої світової війни. Становлення українського модерну та його особливості на поч. ХХ ст. Літературний модерн. Модерний український театр. Кіно. Модерн в українському малярстві та архітектурі.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Становлення української державності

ТЕМА 7. Українські землі в Першу світову війну (1914–1918). Українська національна революція (1917–1922)

Причини, характер і особливості Лютневої буржуазно-демократичної революції в Російській імперії та її вплив на Україні. Утворення Центральної Ради, її внутрішня та зовнішня політика. Проголошення УНР. Чотири Універсали Центральної Ради. Державний переворот і становлення гетьманського режиму в Україні. Внутрішня і зовнішня політика П. Скоропадського. Причини краху Гетьманату. Утворення Директорії. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Директорія та її діяльність по збереженню української державності. Варшавський мирний договір (04.1919 р.). Паризький мирний договір 1918–1919 рр. Ризький мир (03.1921 р.). Українська академія мистецтв. Освіта та наука в роки національної революції 1917–1921рр. Становлення більшовицької влади на українських землях. Проголошення УСРР. Державне і господарське будівництво України в умовах громадянської війни. Прийняття Конституції УСРР (березень 1919 р.).

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 3, 4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 8. Українські землі в міжвоєнний період (1918 – 1939)

Українські землі в міжвоєнний період (1918–1939). Політика військового комунізму в Україні. Голод 1921–1922 рр. «Нова економічна політика» більшовиків в Україні. Проблеми національно-державного будівництва. Колективізація та розкуркулення. Депортація селян України. Голодомор 1932–1933 рр. та трагічні наслідки голодомору на Україні. Суспільно-політичні та історичні передумови формування культури України 20-30-рр. ХХ ст. Наступ на українську культуру. Репресії проти української інтелігенції. Соціально-економічне та національно-політичне становище Західної України під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини в 20-30 рр.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 2, 4, 5]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 9. Друга світова війна на українських землях (1939 – 1945). Боротьба УПА

Україна в роки Другої світової війни (1939–1945). Пакт Молотова-Ріббентропа. Напад Німеччини та СРСР на Польщу. Соціально-економічні перетворення на західноукраїнських землях. Напад Німеччини на СРСР. Окупаційний режим в Україні. Голокост. Бойові дії на території України. Діяльність УПА.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 10. Післявоєнні роки України. «Відлига»

Післявоєнна відбудова України. Діяльність УПА. Радянізація Західної України. Розвінчання культу особи Сталіна. XX з'їзд КПРС. Феномен «відлиги» та «шістдесятництва». Діяльність П. Шелеста. Русифікація в УРСР.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 11. Українські землі періоду «застою». Економічні та політичні чинники «розвалу» СРСР

Характерні особливості епохи «застою». Рух в республіках за вихід зі складу СРСР. Остаточне припинення існування СРСР і ліквідація органів влади. Угода про співдружність незалежних держав (СНД). Розвиток української культури. Освіта і наука, техніка. Русифікація у навчанні. Боротьба української інтелігенції за вільний розвиток національних мов, української культури, мови, звичаїв. Розвиток національно-демократичного руху наприкінці 80-х років. Активна участь діячів «нової хвилі» української культури в процесах відродження.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4, 5]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 12. Причини та наслідки розпаду СРСР. Здобуття Україною незалежності. Уряд УНР в екзилі.

«Парад суверенітетів». Міжнародні конфлікти. Розбудова незалежної Української держави. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Діяльність уряду УНР в екзилі. Реорганізація органів державної влади. Формування атрибутів державності. Проблема унітаризму і федерації в Україні. Автономна Республіка Крим. Російська політика щодо Криму. Суспільно-політичні рухи та громадські організації.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 13. Історія державності та культури незалежної України (1991–2014)

Міжнародне визнання незалежності України. Президентство Л. Кравчука. Формування Збройних сил України. Економічна криза. Президентство Л. Кучми. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Освіта, наука, техніка. Євроінтеграційні тенденції в українській політиці. «Помаранчева революція». Президентство В. Ющенко. Реформи в галузі освіти та науки. Розвиток космонавтики. Розвиток літератури, театрального та музичного мистецтва. Роль та місце української культури в системі цінностей світової культури: ретроспектива і сучасність.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

ТЕМА 14. Історія державності та культури незалежної України (2014 – 2022)

Президентство В. Януковича. «Євромайдан» та «Революція Гідності». Анексія Криму Росією та початок Антитерористичної операції на сході України. Президентство П. Порошенка. Операція об'єднаних сил. Угода про асоціацію та безвіз з Європейським Союзом. Президентство В. Зеленського. Епідемія коронавірусу. Повномасштабна війна Росії проти України. Нові тенденції в культурному та релігійному житті.

Рекомендована література:

Базова: [1, 2, 3, 4]

Допоміжна: [1, 4, 5, 6]

Інформаційні ресурси: [1, 2]

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Історія державності та культури України: предмет, об'єкт	11	2	2		7
Тема 2. Перші люди на території України. Стародавня історія українських земель	11	2	2		7
Тема 3. Князівська доба в історії України. Київська Русь, Галицько-Волинська держава	11	2	2		7
Тема 4. Литовсько-польський період історії України. Запорізька Січ та козацька державність.	11	2	2		7
Тема 5. Українські землі у складі Речі Посполитої, Російської імперії та монархії Габсбургів.	11	2	2		7
Тема 6. Українські землі в XIX – поч. XX століття.	11	2	2		7
Разом за змістовим модулем 1	66	12	12		42
Змістовий модуль 2					
Тема 7. Українські землі в Першу світову війну (1914–1918). Українська національна революція (1917–1922)	10	2	2		6
Тема 8. Українські землі в міжвоєнний період (1918 – 1939)	10	2	2		6
Тема 9. Друга світова війна на українських землях (1939 – 1945). Боротьба УПА	11	2	2		7
Тема 10. Післявоєнні роки України. «Відлига»	11	2	2		7
Тема 11. Українські землі періоду «застою». Економічні та політичні чинники «розвалу» СРСР	11	2	2		7
Тема 12. Причини та наслідки розпаду СРСР. Здобуття Україною незалежності. Уряд УНР в екзилі.	11	2	2		7
Тема 13. Історія державності та культури незалежної України (1991–2014)	10	2	2		6
Тема 14. Історія державності та культури незалежної України (2014 – 2022)	10	2	2		6
Разом за змістовним модулем 2	84	16	16		52
Усього годин	150	28	28		94

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	<p>Тема 1. Історія державності та культури України: предмет, об'єкт</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка української історії. Предмет курсу 2. Основні засади історії державності та культури. 3. Ранні форми культури на українських землях. 4. Розвиток та становлення державності та культури України. 	2
2	<p>Тема 2. Перші люди на території України. Стародавня історія українських земель.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація давньої історії України. Стоянки первісних людей. Антропогенез. 2. Форми соціальної організації. Розвиток матеріальної та духовної культури в кам'яну добу. Релігійні уявлення первісних людей. 3. Місце скотарських та осілих племен у формуванні матеріальної і духовної культури на українських землях. 4. Розселення стародавніх східних слов'ян. Розвиток землеробства, скотарства, ремесла, торгівлі, розпад первіснообщинного ладу у слов'ян. 	2
3	<p>Тема 3. Князівська доба в історії України. Київська Русь, Галицько-Волинська держава</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні теорії формування України-Русі (Давньоруська держава, Київська Русь). Соціально-економічний і політичний лад. Історичне значення прийняття християнства. 2. Зовнішня політика Київської Русі. 3. Надбання духовної культури. Походження національної символіки. 4. Причини роздробленості Русі. Феодальні усобиці. 5. Економічне і політичне зміцнення Галицького, Волинського князівств. Галицько-Волинська держава. 6. Мистецтво. Літописання. Історичне значення середньовічних українських державних утворень. 	2
4	<p>Тема 4. Литовсько-польський період історії України. Запорізька Січ та козацька державність.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Королівства Польського. 2. Кревська, Люблінська та Берестейська унії. 3. Причини виникнення козацтва. Виникнення Запорозької Січі, її адміністративно-територіальний устрій, господарство, традиції. Військове мистецтво. Реєстрові та нереєстрові козаки. 	2

	<p>4. Запорозька Січ – демократична республіка. Боротьба проти турків і татар. Козацько-селянські повстання в Україні.</p> <p>5. Національно-визвольна війна Богдана Хмельницького. Руїна.</p>	
5	<p>Тема 5. Українські землі у складі Речі Посполитої, Російської імперії та монархії Габсбургів.</p> <p>1. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії.</p> <p>2. Українська культура в другій половині XIV – першій половині XVII ст.</p> <p>3. Політичне становище Правобережної України та західноукраїнських земель у II пол. XVII-XVIII ст.</p> <p>4. Гайдамацький рух, Коліївщина 1768 р. Опришки.</p> <p>5. Розвиток освіти і науки. Києво-Могилянська академія. Стель бароко в архітектурі та малярстві. Література. Музика. Театр. Традиційно-побутова культура.</p>	2
6	<p>Тема 6. Українські землі в XIX – поч. XX століття.</p> <p>1. Особливості соціально-політичного становища українських земель в XIX – на початку XX ст.</p> <p>2. «Весна народів» в історії України.</p> <p>3. Перша революція в Російській імперії.</p> <p>4. Українське питання напередодні Першої світової війни.</p> <p>5. Становлення українського модерну та його особливості на поч. XX ст. Літературний модерн. Модерний український театр. Кіно.</p>	2
7	<p>Тема 7. Українські землі в Першу світову війну (1914–1918). Українська національна революція (1917–1922)</p> <p>1. Причини, характер і особливості Лютневої буржуазно-демократичної революції в Російській імперії та її вплив на Україні.</p> <p>2. Утворення Центральної Ради, її внутрішня та зовнішня політика. Проголошення УНР. Чотири Універсали Центральної Ради.</p> <p>3. Державний переворот і становлення гетьманського режиму в Україні. Внутрішня і зовнішня політика П. Скоропадського. Причини краху Гетьманату.</p> <p>4. Утворення Директорії. Директорія та її діяльність по збереженню української державності. Варшавський мирний договір (04.1919 р.).</p> <p>5. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).</p> <p>6. Становлення більшовицької влади на українських землях. Проголошення УСРР. Державне і господарське будівництво України в умовах громадянської війни. Прийняття Конституції УСРР (березень 1919 р.).</p>	2
8	<p>Тема 8. Українські землі в міжвоєнний період (1918 – 1939)</p>	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Українські землі в міжвоєнний період (1918–1939). Політика військового комунізму в Україні. Голод 1921–1922 рр. 2. «Нова економічна політика» більшовиків в Україні. Проблеми національно-державного будівництва. 3. Колективізація та розкуркулення. Депортація селян України. Голодомор 1932–1933 рр. та трагічні наслідки голодомору на Україні. 4. Суспільно-політичні та історичні передумови формування культури України 20-30-рр. ХХ ст. Наступ на українську культуру. Репресії проти української інтелігенції. 5. Соціально-економічне та національно-політичне становище Західної України під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини в 20-30 рр. 	
9	<p>Тема 9. Друга світова війна на українських землях (1939 – 1945). Боротьба УПА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Україна в роки Другої світової війни (1939–1945). Пакт Молотова-Ріббентропа. 2. Напад Німеччини та СРСР на Польщу. Соціально-економічні перетворення на західноукраїнських землях. 3. Напад Німеччини на СРСР. Бойові дії на території України. 4. Окупаційний режим в Україні. Голокост. 5. Діяльність УПА. 	2
10	<p>Тема 10. Післявоєнні роки України. «Відлига»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Післявоєнна відбудова України. 2. Діяльність УПА. Радянізація Західної України. 3. Розвінчання культу особи Сталіна. ХХ з'їзд КПРС. 4. Феномен «відлиги» та «шістдесятництва». Діяльність П. Шелеста. 5. Русифікація в УРСР. 	2
11	<p>Тема 11. Українські землі періоду «застою». Економічні та політичні чинники «розвалу» СРСР</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характерні особливості епохи «застою». Рух в республіках за вихід зі складу СРСР. 2. Остаточне припинення існування СРСР і ліквідація органів влади. Угода про співдружність незалежних держав (СНД). 3. Розвиток української культури. Освіта і наука, техніка. Русифікація у навчанні. 4. Розвиток національно-демократичного руху наприкінці 80-х років. Активна участь діячів «нової хвилі» української культури в процесах відродження. 	2
12	<p>Тема 12. Причини та наслідки розпаду СРСР. Здобуття Україною незалежності. Уряд УНР в екзилі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Парад суверенітетів». Міжнаціональні конфлікти. 	2

	<ul style="list-style-type: none"> 2. Розбудова незалежної Української держави. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. 3. Діяльність уряду УНР в екзилі. 4. Реорганізація органів державної влади. Формування атрибутів державності. 5. Проблема унітаризму і федерації в Україні. Автономна Республіка Крим. 	
13	<p>Тема 13. Історія державності та культури незалежної України (1991–2014)</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Президентство Л. Кравчука. Формування Збройних сил України. Економічна криза. 2. Президентство Л. Кучми. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Освіта, наука, техніка. Євроінтеграційні тенденції в українській політиці. 3. «Помаранчева революція». Президентство В. Ющенко. 4. Реформи в галузі освіти та науки. Розвиток космонавтики. Розвиток літератури, театрального та музичного мистецтва. 	2
14	<p>Тема 14. Історія державності та культури незалежної України (2014 – 2022)</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Президентство В. Януковича. 2. «Євромайдан» та «Революція Гідності». 3. Анексія Криму Росією та початок Антитерористичної операції на сході України. Президентство П. Порошенка. 4. Угода про асоціацію та безвіз з Європейським Союзом. Нові тенденції в культурному та релігійному житті. 5. Президентство В. Зеленського. Епідемія коронавірусу. Повномасштабна війна Росії проти України. 	2
Разом		28

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1: Історія державності та культури України: предмет, об'єкт</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія як наука про минуле людства. 2. Історичні джерела. 3. Символи держави України: Герб, Прапор, Гімн, та їх значення. 4. Історичні кордони України. 5. Традиції, звичаї, обряди українського народу. 	2
2	<p>Тема 2. Перші люди на території України. Стародавня історія українських земель.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація давньої історії України. 2. Розвиток матеріальної та духовної культури в кам'яну добу. 3. Релігійні уявлення первісних людей. 4. Розселення стародавніх східних слов'ян на землях України. 	2
3	<p>Тема 3. Князівська доба в історії України. Київська Русь, Галицько-Волинська держава</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні теорії формування України-Русі (Давньоруська держава, Київська Русь). 2. Зовнішня політика Київської Русі. 3. Походження національної символіки. 4. Причини роздробленості Русі. 5. Економічне і політичне зміцнення Галицького, Волинського князівств. Галицько-Волинська держава. 	2
4	<p>Тема 4. Литовсько-польський період історії України. Запорізька Січ та козацька державність.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Королівства Польського. 2. Причини виникнення козацтва. Реєстрові та нереєстрові козаки. 3. Козацько-селянські повстання в Україні. 4. Національно-визвольна війна Богдана Хмельницького. 5. Руїна. 	2
5	<p>Тема 5. Українські землі у складі Речі Посполитої, Російської імперії та монархії Габсбургів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. 2. Політичне становище Правобережної України та західноукраїнських земель у II пол. XVII-XVIII ст. 3. Гайдамацький рух, Коліївщина 1768 р. 4. Опришки. 	2
6	<p>Тема 6. Українські землі в XIX – поч. XX століття.</p>	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості соціально-політичного становища українських земель в ХІХ – на початку ХХ ст. 2. «Весна народів» в історії України. 3. Перша революція в Російській імперії. 4. Українське питання напередодні Першої світової війни. 	
7	<p>Тема 7. Українські землі в Першу світову війну (1914–1918). Українська національна революція (1917–1922)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення Центральної Ради, її внутрішня та зовнішня політика. Проголошення УНР. Чотири Універсали Центральної Ради. 2. Державний переворот і становлення гетьманського режиму в Україні. 3. Утворення Директорії. Директорія та її діяльність по збереженню української державності. 4. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). 5. Становлення більшовицької влади на українських землях. 	2
8	<p>Тема 8. Українські землі в міжвоєнний період (1918 – 1939)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політика військового комунізму в Україні. Голод 1921–1922 рр. 2. «Нова економічна політика» більшовиків в Україні. 3. Колективізація та розкуркулення. Депортація селян України. 4. Голодомор 1932–1933 рр. та трагічні наслідки голодомору на Україні. 5. Наступ на українську культуру. Репресії проти української інтелігенції. 6. Соціально-економічне та національно-політичне становище Західної України під владою Польщі, Румунії та Чехословаччини в 20-30 рр. 	2
9	<p>Тема 9. Друга світова війна на українських землях (1939 – 1945). Боротьба УПА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пакт Молотова-Ріббентропа. 2. Напад Німеччини та СРСР на Польщу. Соціально-економічні перетворення на західноукраїнських землях. 3. Напад Німеччини на СРСР. Бойові дії на території України. 4. Окупаційний режим в Україні. Голокост. 	2
10	<p>Тема 10. Післявоєнні роки України. «Відлига»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Післявоєнна відбудова України. 2. Діяльність УПА. Радянізація Західної України. 3. Розвінчання культу особи Сталіна. ХХ з'їзд КПРС. 4. Феномен «відлиги» та «шістдесятництва». Діяльність П. Шелеста. Русифікація в УРСР. 	2
11	<p>Тема 11. Українські землі періоду «застою». Економічні та політичні чинники «розвалу» СРСР</p>	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Характерні особливості епохи «застою». Рух в республіках за вихід зі складу СРСР. 2. Розвиток національно-демократичного руху наприкінці 80-х років. 3. Остаточне припинення існування СРСР і ліквідація органів влади. 4. Розвиток української культури. Освіта і наука, техніка. Русифікація у навчанні. 	
12	<p>Тема 12. Причини та наслідки розпаду СРСР. Здобуття Україною незалежності. Уряд УНР в екзилі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розбудова незалежної Української держави. 2. Діяльність уряду УНР в екзилі. 3. Реорганізація органів державної влади. Формування атрибутів державності. 4. Проблема унітаризму і федерації в Україні. Автономна Республіка Крим. 	2
13	<p>Тема 13. Історія державності та культури незалежної України (1991–2014)</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Президентство Л. Кравчука. Формування Збройних сил України. Економічна криза. 6. Президентство Л. Кучми. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Євроінтеграційні тенденції в українській політиці. 7. «Помаранчева революція». Президентство В. Ющенко. 	2
14	<p>Тема 14. Історія державності та культури незалежної України (2014 – 2022)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Президентство В. Януковича. 2. «Євромайдан» та «Революція Гідності». 3. Анексія Криму Росією та початок Антитерористичної операції на сході України. 4. Президентство П. Порошенка. Відносини з Європейським Союзом. Нові тенденції в культурному та релігійному житті. 5. Президентство В. Зеленського. Повномасштабна війна Росії проти України. 	2
	Разом	28

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1: Історія державності та культури України: предмет, об'єкт 1. Етногенез українського народу. 2. Перші державні утворення на території України	7
2	Тема 2. Перші люди на території України. Стародавня історія українських земель. 1. Розселення і заняття східних слов'ян. 2. Культура і вірування слов'ян.	7
3.	Тема 3. Князівська доба в історії України. Київська Русь, Галицько-Волинська держава 1. Київська Русь – новий етап у розвитку слов'янської культури. 2. Культура і релігія дохристиянської Русі.	7
4	Тема 4. Литовсько-польський період історії України. Запорізька Січ та козацька державність. 1. Виникнення Запорізької Січі. Перетворення козацтва на провідну верству українського народу. 2. Козацтво як феномен світової культури. 3. Культура Запорізької Січі.	7
5	Тема 5. Українські землі у складі Речі Посполитої, Російської імперії та монархії Габсбургів. 1. Звідки йшли впливи на українську культуру в Австро-Угорську добу? 2. Розвиток освіти на українських землях в Австро-Угорську добу.	7
6	Тема 6. Українські землі в ХІХ – поч. ХХ століття. 1. Особливості суспільно-політичного розвитку України в ХІХ ст 2. Політичне становище українських земель у складі Російської імперії на початку ХХ ст.	7
	Теми рефератів за змістовним модулем 1: <ol style="list-style-type: none"> 1. Східні слов'яни на території України.. 2. Утворення Київської держави, її соціально-економічний і політичний розвиток у 9-10 ст. 3. Перша релігійна реформа Володимира, її значення. 4. Запровадження християнства і його вплив на розвиток культури. 5. Культура Київської Русі та античності. 6. Культура Київської Русі і Візантії. 7. Матеріальна культура Київської Русі. 8. Визначні архітектурні пам'ятки Київської Русі. 9. Основні центри давньоруської культури. 10. Літописання і література Київської Русі. 	

	<p>11. Музична і співоча культура. 12. Усна народна творчість. 13. Монастирі – осередки культурного і духовного життя. 14. Визначні культурно-освітні діячі Київської Русі. 15. Виникнення слов'янської писемності. 16. Культура Київської Русі періоду феодального роздроблення. 17. Падіння княжої Русі і гальмування поступального розвитку культури. 18. Культурне піднесення в Україні в другій половині XVI ст. як результат пробудження національної самосвідомості. 19. Братства та їх роль у розвитку української культури. 20. Початок книгодрукування в Україні. 21. Українські освітні діячі: Юрій Дрогобич, Костянтин Острозький, Мелетій Смотрицький, Єлисей Плетенецький, Петро Могила. 22. Берестейська церковна унія (1596 р.) і її наслідки для розвитку культури. 23. Література і літописання. 24. Архітектура і образотворче мистецтво XVI – першої половини XVII ст. 25. Усна народна творчість. Історичні пісні і їх тематика і особливості. 26. Культурні зв'язки України з культурними осередками Центральної та Західної Європи 27. Києво-Могилянська академія – центр вітчизняної освіти і науки. 28. Розвиток українських освітніх традицій за часів Гетьманщини. 29. Роль гетьмана України І.Мазепи у справі розвитку, відродження академії. 30. Виховання у студентів академії патріотизму, духовності, демократичних ідеалів. 31. Зміст та структура навчального процесу в Києво-Могилянській академії. 32. Діяльність на ниві освіти Петра Могили. 33. Створення Києво-Могилянською академією інтелектуальної, церковної та військової еліти України.</p>	
7	<p>Тема 7. Українські землі в Першу світову війну (1914–1918). 1. Погляди на війну різних ворожих держав.</p>	6
8	<p>Тема 8. Українські землі в міжвоєнний період (1918 – 1939) 1. Економічний стан західноукраїнських земель під владою Польщі, Чехословаччини та Румунії.</p>	6
9	<p>Тема 9. Друга світова війна на українських землях (1939 – 1945). Боротьба УПА 1. Акт відновлення української державності від 30 червня 1941 р.: значення та наслідки.</p>	7

10	Тема 10. Післявоєнні роки України. «Відлига» 1. Що таке «відлига» в українській історії, культурі?	7
11	Тема 11. Українські землі періоду «застою». Економічні та політичні чинники «розвалу» СРСР 1. «Сухий закон» початку 1980-х рр.	7
12	Тема 12. Причини та наслідки розпаду СРСР. Здобуття Україною незалежності. Уряд УНР в екзилі. 1. Українська культура на зламі століть. Нове національно-культурне відродження на початку ХХ ст.	7
13	Тема 13. Історія державності та культури незалежної України (1991–2014) 13.2 . Перспективи розвитку культури в Українській державі.	6
14	Тема 14. Історія державності та культури незалежної України (2014 – 2022) 1. Внесок українства у світову культуру. 2. Формування у літераторів та митців нового політичного та естетичного мислення.	6
	Теми рефератів за змістовним модулем 2: 1. Національно-культурна політика Центральної Ради та П. Скоропадського. 2. Іван Огієнко і національна вища школа України. 3. Велике відродження просвіт на Наддніпрянщині. 4. Діяльність Молодого театру в Києві. 5. Створення Української Академії наук. 6. Українське питання в ІV Державній Думі та основні вимоги щодо культурно-національного відродження України. 7. Музична культура в ХІХ - на початку ХХ ст. 8. М. В. Лисенко - класик українського музичного мистецтва. 9. І. Франко і розвиток української культури на західноукраїнських землях. 10. Драматургія і театральне мистецтво України у ХІХ - на початку ХХ ст. 11. Українська культура на зламі століть. Нове національно-культурне відродження на початку ХХ ст. 12. Національно-культурне піднесення, його суперечності й трагічний обрив (20-30-ті роки ХХ ст.) 13. Політика «укранізації» та її вплив на культуру. 14. . Культурний розвиток національних меншин. 15. Здобутки і трагічні сторінки літератури. «Розстріляне відродження». 16. . Посилення імперської політики в СРСР, початок тоталітарного наступу на українську національну культуру та інтелігенцію. 17. Міфологія радянського тоталітаризму. 18. О. Довженко – кінорежисер, драматург, письменник. 19. «Шістдесятники» у літературі та мистецтві.	

	<p>20. . Основні проблеми культурного життя в сучасних умовах.</p> <p>21. Культура в часи перебудови та становлення незалежності України.</p> <p>22. . Нові явища і тенденції у літературі, театрі, живописі, музиці, кіноматографі.</p> <p>23. . Повернення народу раніше заборонених писемницьких імен і творів, ознайомлення з культурним і науковим надбанням українського зарубіжжя.</p> <p>24. Сучасне українське національно-культурне відродження.</p> <p>25. Українська культура і культура народів, що проживають в Україні.</p>	
	Разом	94

8. Методи навчання:

Для досягнення мети та завдань курсу, впродовж лекційних та семінарських занять передбачено застосування наступних методів навчання:

- 1) За джерелом інформації:
 - *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
 - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
 - *Практичні*: вправи.
- 2) За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
- 3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
- 4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

2) Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Відповідно до Положення про організацію навчання студентів НАСОНА за індивідуальним графіком, студенти 1 курсу першого (бакалаврського) рівня у разі неможливості відвідувати заняття з поважних причин, що підтверджено відповідними документами, мають змогу отримати індивідуальний графік навчання, що дає їм право, визначеним у п.2.2 Положення, бути відсутніми на лекційних, семінарських та практичних заняттях та передбачає самостійне опрацювання студентом навчального матеріалу з відповідних дисциплін.

Студент, який має право на індивідуальний графік навчання, протягом перших двох тижнів нового семестру складає графік за визначеною формою (додаток 2 до Положення), погоджує його з кожним викладачем дисциплін, передбачених навчальним планом відповідного семестру.

Студенти, що навчаються за індивідуальним графіком повинні своєчасно та в повному обсязі виконувати задання поточного і модульного контролів на платформі Moodle. Виконання індивідуального графіку навчання є підставою для допущення студента до екзаменаційної сесії на загальних підставах.

Консультації студентів, як мають індивідуальний графік навчання, здійснюється за семестровим графіком консультацій викладача. Окремий час консультації цих студентів не передбачено.

За виконання індивідуального графіку навчання відповідає студент.

9. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю*: тестові програми.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Поточний контроль: основними формами поточного контролю є відповіді студентів на семінарських заняттях, розв'язання тестових та ситуаційних завдань на платформі Moodle.

Студент може отримати максимально 18 балів за виконання завдань змістовного модуля 1 (по 3 бали окремо за Темами 1-6 змістовного модуля): письмова відповідь на вибіркове питання до самостійного вивчення – 1 бал; розв'язання тестового завдання – 1 бал; розв'язання ситуаційного завдання – 1 бал.

Студент може отримати максимально 24 бали за виконання завдань змістовного модуля 2 (по 3 бали окремо за Темами 7 - 14): письмова відповідь на вибіркове питання до самостійного вивчення – 1 бал; розв'язання тестового завдання – 1 бал; розв'язання ситуаційного завдання – 1 бал.

За несвоєчасне виконання завдань поточного контролю, зокрема письмову відповідь на вибіркове питання до самостійного вивчення та розв'язання ситуаційних завдань, знімається по 0,5 балів за кожне завдання.

У разі недостатньої кількості балів за поточний контроль студент може отримати додатково по 5 балів за кожен змістовний модуль за умови виконання індивідуального завдання у формі реферату з обов'язковим захистом під час проведення викладачем консультацій з дисципліни згідно затвердженого графіку.

Відповідно до Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОА та Положення про академічну доброчесність у НАСОА у разі виявлення викладачем порушення студентом норм та правил академічної доброчесності, викладач зобов'язаний застосувати норми п.11.8.3 Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в НАСОА, зокрема: «повторне проходження оцінювання (тест, контрольна робота, залік, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента (модуля) освітньої програми».

Модульний контроль: дві модульні контрольні роботи у формі тестування на платформі Moodle. Студент може отримати максимально по 9 балів за кожну модульну контрольну роботу. Сумарно 18 балів за модульний контроль.

За несвоєчасне виконання завдань модульного контролю знімається по 3 бали за кожну модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль: іспит у формі підсумкового тесту на платформі Moodle. Студент може отримати максимально 30 балів.

За результатами семестру студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як накопичена сума отриманих балів за всі види поточного, модульного та підсумкового контролю.

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю студент отримав сумарну кількість балів за два змістовні модулі, що не перевищує 49 балів, то студент вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни «Філософія» і направляється на повторний курс вивчення дисципліни.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для іспиту

Усні відповіді, самостійна (індивідуальна) робота та модульний контроль																Підсумковий контроль	Сума	
Змістовний модуль №1							Змістовний модуль №2											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	МК	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	МК			
3	3	3	3	3	3	9	3	3	3	3	3	3	3	3	3	9	30	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійної роботи студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

1. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Історія державності та культури України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня » / Укладач Гуменний С.Л. Київ: НАСОА, 2022 (розміщений на платформі Moodle).
2. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Історія державності та культури України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Гуменний С.Л. Київ: НАСОА, 2022. 19_с. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6771>
3. Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Історія державності та культури України» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / Укладач Гуменний С.Л. Київ: НАСОА, 2022. _31 с. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/6772>
4. Тести для самоперевірки, завдання для поточного (модульного) та підсумкового контролю знань здобувачів (в електронній формі, розміщені на платформі Moodle).

12. Рекомендована література

Основна література:

1. Бойко В. Історія України: підр. / В. Бойко. – К.: Академія, 2021. – 640 с.
2. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. – Л.: Львівська політехніка, 2015. – 304 с.
3. Кульчицкий С.В. Власов В.С. Історія України. Довідник для абітурієнтів та школярів. Повний курс підготовки для вступу до вищих навчальних закладів / С.В. Кульчицкий, В.С. Власов. – К.: Літера-ЛТД, 2018. – 528 с.
4. Новітня історія України (1939– 2007рр.) / П.С. Коріненко, В.Д. Терещенко, М.В. Бармак – Ч.IV. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2007.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності / С. Плохій. – Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. – 496 с.

Допоміжна література:

1. Гуменний С. «Збручанський кордон» (1772–1939): міграція, контрабанда та шпигунство // Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення: монографія / від. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2019. – С. 137–151.
2. Гуменний С. Нелегальні міграції на кордоні між Республікою Польща та УСРР напередодні та під час Голодомору 1932–1933 рр. / С. Гуменний // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Випуск 1 (140). – Київ, 2019. – С. 18–23.
3. Гуменний С., Руккас А. Становлення структур Західно-Української народної республіки (ЗУНР) на Тернопіллі у 1918 р. / С. Гуменний, А. Руккас// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Випуск 1 (144). – Київ, 2020. – С. 49–55.
4. Довідник з історії України (А – Я). Посібн. (За заг. ред. І.Підкови, Р.Шуста. 2-е вид., доопрац. і доп. – К.: Генеза 2001. – 1135 с.
5. Курс лекцій з історії України. В 4-х томах / за ред. П. Коріненка. – Тернопіль, 2010. – 347 с.
6. Хроніка Голокосту (1933–1945) / уклад.: Руккас А., Гуменний С.; Меморіал. центр Голокосту "Бабин Яр", Ін-т історії Голокосту в Україні та Схід. Європі. – Київ: 7БЦ, 2021.

13. Інформаційні ресурси

1. Підручники з історії України: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history.php>
2. Історія України. Повний курс підготовки до ЗНО: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1/about
<https://znohistory.ed-era.com/>